

Sotahistoriamatka Raatteen tielle ja Vienan Karjalaan

Kiteen reserviupseerit ja reserviläiset sekä matkanvarrelta mukaan lähteneet sotahistoriasta kiinnostuneet kävivät tutustumassa tänä vuonna Raateentien ja Vienan Karjalan taistelupaikoihin 11.-13.6. Matka alkoi varsinaisesti oppaamme evl.evp. Teuvo Saharisen noustua kyytiin Suomussalmen kirkonkylän itäpuolella olevalta Karhulanvaaralta jossa on Alvar Aallon suunnittelema Liekki-patsas. Tämä Liekki-patsas kuvaa Kainuun vaaroilta nousevia savuja, sodan tai rauhan, se on katselijan silmästä kiinni. Patsaalta jatkoimme ajoa kohti Raatteen porttia.

Matkan varrella olleet taistelut käytiin läpi ja oppaamme kertoi että Suomussalmen kirkonkylän itäosan Neuvostojoukot miehittivät uudelleen syksyllä 1944 muutamaksi kuukaudeksi.

Raatteen portissa oli esillä Talvisota Suomussalmella näyttely. Se kertoo AV- tekniikan, pienoismallien, taistelualueelta löytyneiden esineiden ja kuvien avulla Raatteen tien taisteluista.

Näyttelyrakennuksen ulkopuolella on mm. Erkki Pullisen valtava Talvisodan monumentti.

Tästä jatkoimme Raatteen tietä kohti rajaa, kohti Raatteen Vartiomuseota. Vartiomuseo kertoo rajavartioaseman elämästä ennen toista maailmansotaa, ollen ainoa suomalainen ennen sotia rakennettu vartiopakennuksista, joka on säilynyt. Suomen ja Neuvostoliiton sotavoimat eivät ehtineet polttaa rakennusta vetäytymisten kiireessä talvisodassa. Vartiomuseo on entistetty sisältä ja ulkoa kesän 1939 asuun. Vartiomuseon naapurissa on Raatteen rajavartioasema, joka lakkautetaan 2010 vuoden lopussa. Rajavartiolaite vähentää kiinteistöjään täälläkin päin Suomea.

Sodan kohtaloita

Vartiusta kohti matkatessa opas kertoi siviiliasukkaiden kohtalosta Raateessa ja Suomussalmen rajan puoleisissa kylissä. Kyliä ei ehditty evakuoita talvisodan alla ja asukkaat jäivät hyökkääjän haltuun. Neuvostojoukkojen sotaan kääntynyt asukkaat siirrettiin Uhtualle Kintismän työleirille. Siellä menehtyi n. 20 ihmistä, uusiakin palasi Suomeen kolme henkeä kesäkuun alussa 1940. Maanpetoksesta tuomittiin kuritushuoneeseen 27 Kintismästä palannutta siviiliä, moni oli ollut avustamassa vihollisen toimia vapaasta tahdostaan tai vastoin omaa tahtoaan.

Oppaamme kertoi vielä Neuvostoliiton partisaanien surmanneen Kuhmon, Suomussalmen ja Kuusamon kuntien alueella jatkosodan vuosina 87 siviiliä.

Raja ylitettiin ajallaan ja päästiin tutustumaan Kostamuksen kaupunkiin kiertoajelulla, kaupungissa on n. 30 eri kansallisuutta ja n. 30000 asu-

Retkeläiset kokoontuivat yhteiseen kuvaan niin sanotulla Munakukkulalla.

kasta. Kostamus rakennettiin suomalais-neuvostoliittolaisena projektina 1977–1985, se antoi kaivatun piristysruiskeen Kainuun ja koko maan taoluselämälle vaikeana aikana. Kostamuksen vanha kylä jäi veden alle kun Kostamusjärvi muutettiin lietealtaaksi. Kostamuksen taajama on Kontokkijärven rannalla, saman järven rannalla oli myös mökkikylä jossa vietimme seuraavan yön.

Kostamuksesta Uhtualle

Aamupalan jälkeen lähdettiin jatkamaan matkaa kohti Uhtuaa. Ajoimme ohi rautapelttiä tuottavasta kombinaatista. Mittasuhteet olivat sellaiset, että louhoksesta tulee oma rautatie kombinaatille, ns. raakkikivikasat olivat useita kymmeniä metrejä korkeita ja kilometrejä pitkiä. Itse avolouhosta ei oppaan mukaan pääse turistik näkemään, mutta se lienee vaikuttavan kokoinen.

Matka jatkui kohti Uhtuaa soratiellä rauhallista vauhtia. Ensimmäinen taukopaikka oli Tollonjoki, sillankupees- sa oli suomalaisten korsujen jäännöksiä ja paikallisten asukkaiden kalmisto. Tollonjoki tuomittiin aikoinaan ns. perspektiivittömäksi kyläksi ja asukkaat siirrettiin Vuokkiniemeen ja Uhtualle.

Vuokkiniemellä pidimme jo pidemmän tauon ja kävimme kaupoilla. Kaupoilla oli myös paikallinen eläkkeellä oleva postinkantajatar, hän kertoi meille miten Vuokkiniemellä nykyisin eletään. Nähtävää on mm. Miihkali Perttusen-runonlaulaja patsas ja v. 1997 valmistunut kirkko.

Jatkettiin matkaa ja ohitettiin Ponkalahti ja Vuonninen, nämäkin olivat perspektiivittömiä kyliä.

Ylitettiin Kurmajoki ja pysähdyttiin kahvittelemaan

Pistojoelle ja katsomaan paikkaa, josta Osasto Malmin jalkaväki hyökkäsi joen yli 21.7.1941 klo 04.00 tykistön ja saksalaisten syöksypommittajien tulivalmistelun jälkeen.

Matkamme jatkui ohi Pinkojärven ja ohitimme Eldankajärven. Järvi ei näy tielle, se on noin kilometrin etelään tiestä. Kiskis-järvien tasalle hyökkäys pysähtyi heinäkuun lopussa 1941, ja tässä etulin- ja olivat sodan loppuun asti. Pysähdyimme alueella ns. tiekukkulalle suomalais-/saksalaisjoukkojen asemien jäänteitä tarkastelemaan, jatkoimme ohi ns. makkarakukkulun ja ryhmäkuvan otimme ns. munakukkulalla Venäläisellä muistomerkillä. Mäen päälle asti on rakennettu betoniraput

ja puolessavälissä rinnettä on pronssisoturipatsas.

Kiskis-kukkulat ja Sinisilta

Kiskis- kukkuloille tutustumisen jälkeen matka jatkui taas korpimaisemassa, Uhtualle saavuttiin 15.00. ja teimme vielä piston pohjoiseen Röhöhön.

Röhöhön mennessä ohitimme silloisen etulinjan tienristeyksessä joka johtaa etelässä Uhtualle, koillisessa Röhöhön ja luoteessa Malviaisiin.

Kiskis-järvien kannaksella hyökkäyksen pysähdyttyä, siirsi Ryhmä F (Ev.Uno Fageräs) hyökkäyksen pohjoisemmaksi Malviaisten- Uhtuan tien suunnalle koettaen täältä päästä Uhtualle, mutta turhaan

ja etulinja jäi edellä mainitulle tienristeysalueelle sodan loppuun saakka.

Röhöjärven jakaa kahteen osaan kapea salmi, jonka yli suomalaisjoukot rakensivat sotavuosina ns. Sinisillan. Sil- lasta on vielä jäänteinä sillan tolpat, jotka innokkaimmat matkalaisemme kävivät järven toisella puolella kuvaamassa. Röhössä ollessamme ilmassa oli jo myrskyn tuntua, mutta oppaamme vakuutti järven olevan kuutamolla näkemisen arvoinen, epäilemättä.

Röhöstä teimme paluuperät ja tultiin Uhtualle ja majoituttiin.

Uhtualta Kiteelle

Aamulla oli aikainen herätys, aamupala ja kotimatka alkoi samaa reittiä. Ennen Uhtualta lähtöä kävimme vielä katso- massa Lönnrotin petäjää, jonka juurella Lönnrot keräsi aineisto- oaan Kalevalaan. Matkan varrella teimme 12 kilometrin piston päätiestä Venehjärvelle Santeri Lesosen tilalle päiväliselle. Lesonen perheineen on ainoa ympärivuotinen asukas Venehjärven kylässä. Lesonen tarjoaa mm. majoitusta ja pitopalvelua matkustajille ja retkeilijöille. Lesonen itse ei sattunut olemaan paikalla, mutta tuli autollaan vastaan meitä myöhemmin jo lähempänä Kostamusta. Kostamuk- sessa pysähdyttiin vielä ja käytiin paikallisessa tavaratalossa ostoksilla ennen Suomeen paluuta. Kotimatka Suomen puolella oli jo joutuisampaa, ja Kiteellä oltiin n. klo. 22.30. Matka onnistui edellisvuosien tapaan hyvin, kaikki nähtiin mitä menttiin katsomaan ja suurempia kummelluksia ei sattunut.

Teksti ja kuvat:
Mika Matikainen

Vuokkiniemen 1997 valmistunut kirkko kuvattuna läheiseltä Kalmismäeltä.